

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра соціальної роботи та реабілітації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

Ірина САВИЦЬКА
« _____ » _____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри соціальної
роботи та реабілітації
Протокол № 5 від 9 травня 2023 р
Завідувач кафедри

Ірина СОПІВНИК

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Соціальна робота»
першого (бакалаврського) рівня
Ірина ДЕМЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗЕЛЕНА СОЦІАЛЬНА РОБОТА

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність 231 «Соціальна робота»

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

(назва освітньо-професійної програми)

факультет гуманітарно-педагогічний

(назва факультету)

розробник Бондаренко Н.О., кандидат педагогічних наук, ст. викладач

м. Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни «ЗЕЛЕНА СОЦІАЛЬНА РОБОТА»

Галузь знань, спеціальність (спеціалізація), освітній ступінь		
Галузь знань	<u>23 – Соціальна робота</u> (шифр і назва)	
Спеціальність	<u>231 «Соціальна робота»</u> (шифр і назва)	
Освітньо-професійна програма	<u>«Соціальна робота»</u>	
Рівень вищої освіти	<u>Перший (бакалаврський)</u>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістовних модулів	2	
Форма контролю	іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	третій	Третій
Семестр	шостий	П'ятий, шостий
Лекційні заняття	30 год	14 год
Практичні, семінарські заняття	30 год	12 год
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	60 год	94 год
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих годин: аудиторних самостійної роботи студента	4 год 4 год	- -

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Освітній компонент « Зелена соціальна робота» є обов'язковим (цикл загальної підготовки).

У результаті вивчення освітнього компоненту здобувачі вищої освіти оволодіють такими компетентностями:

загальні компетентності (ЗК)

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК1);

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК2);

- вміння виявляти, ставити, вирішувати проблеми (ЗК11);

- здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК15);

спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)

- здатність до сприяння підвищення добробуту і соціального захисту осіб, здійснення допомоги та підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах (ФК20);

програмні результати навчання (ПРН)

- формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми та формулювати пропозиції щодо шляхів покращення соціальних ситуацій, вирішення проблем, що призвели до складних життєвих ситуацій (ПРН4);

- аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах (ПРН10);

- конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки (ПРН23).

3. Структура навчальної дисципліни

«ЗЕЛЕНА СОЦІАЛЬНА РОБОТА»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		сз	лаб	інд	ср	л		сз	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. ІННОВАЦІЇ ЗЕЛЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СУЧАСНИХ УМОВ РОЗВИТКУ КРАЇНИ												
Тема 1 Теоретичні та практичні аспекти зеленої соціальної роботи.	4	2				4	9	1				8
Тема 2. Формування екологічної свідомості.	4	2				4	8	1	1			6
Тема 3. Формування раціонального споживання природних ресурсів.	4		2									
Тема4. Залучення громад до інноваційних рішень із подолання екологічних криз.	4		2									
Тема 5 Макросистемна «політична зелена соціальна робота».												
Разом за модулем І	16	4	4			8	17	2	1			14
Модуль 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ЗЕЛЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ												
Тема 6. Право на безпечне середовище.	2	2	2			4	8	1	1			6
Тема 7. Протидія бідності.	2	2	2			4	8	1	1			6
Тема 8. Заохочення до розвитку мирних і інклюзивних товариств	4	2	2			4	8	1	1			6
Тема 9 Сприяння сталому економічному зростанню та гідній праці для всіх.	2	2	2			4	8	1	1			6
Усього годин	120	30	30			60	120	14	12			94

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Чинники, що визначають зміст практичної діяльності зеленої соціальної роботи	2
2	Тема 2. Суб'єкти та об'єкт практики зеленої соціальної роботи	2
3	Тема 3. Визначення понять «групи ризику» та «вразливі групи»	2
4	Тема 4. Функції та ролі соціальних працівників	4
5	Тема 5. Методи та форми зеленої соціальної роботи	2
6	Тема 6. Послідовність дій роботи з клієнтами	2
7	Тема 7. Типологія закладів зеленої соціальної роботи	2
8	Тема 8. Поняття «менторства» як інноваційної технології надання соціальних послуг	2
9	Тема 9. Класифікація соціальних послуг за українським законодавством	2

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	-

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	-

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентів

8. Методи навчання

Успіх навчання загалом залежить від внутрішньої активності студентів, від характеру їхньої діяльності, то саме характер діяльності, ступінь самостійності та творчості мають бути важливими критеріями у виборі методу.

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у «готовому» вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод якнайширше застосовують для передавання значного масиву інформації. Його можна використовувати для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

Репродуктивний метод. Ідеться про застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність тих, кого навчають, є алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам – в аналогічних до представленого зразка ситуаціях.

Метод проблемного викладення. Використовуючи будь-які джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний метод. Його суть – в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами (зокрема й комп'ютерними) та з навчальними посібниками. Такий метод, один з різновидів якого є евристична бесіда, перевірний спосіб активізації мислення, спонукання до пізнання.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усних або письмових пояснень ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

9. Форми контролю

URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/polozh_ekzameni_zaliki_2020_dlya_saytu.pdf

10. Розподіл балів, які отримують студенти

На вивчення 1 модуля відведено 1 кредит ECTS, 1 модуля – 0,5 кредита, 2 модуля – 1 кредит, 3 модуля – 1 кредит, 4 модуля – 1 кредит, 5 модуля – 0,5 кредита.

Рейтинг студента з дисципліни визначається за 100-бальною шкалою. Він складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 70 балів, і рейтингу з підсумкової атестації (іспиту, заліку) – 30 балів.

Кожний модуль теж оцінюється за 100-бальною шкалою (див. табл. 1).

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи **RHP** (не більше 70 балів) визначається за формулою:

$$RHP = \frac{-0,7 \cdot (R_{1зм} \cdot 1 + R_{2зм} \cdot 1 + R_{3зм} \cdot 1) b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{K_{Дис}}$$

де $R_{(1)зм}$, $R_{(2)зм}$, $R_{(3)зм}$ – рейтингові оцінки із 1, 2, 3 модулів за 100-бальною шкалою;

$K_{Дис}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

Таблиця 1

Розподіл балів за модулями

Поточний контроль					Рейтинг з навчальної роботи	Рейтинг з додаткової роботи	Рейтинг штрафний	Підсумкова атестація (іспит)	Загальна кількість балів
Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5					
0-100 балі	0-100 балі	0-100 балі	0-100 балі	0-100 балі					
ПЗ 1 – 20 ПЗ 2 – 20	ПЗ 3 – 10 ПЗ 4 – 10 ПЗ 5 – 10 ПЗ 6 – 10	ПЗ 7 – 10 ПЗ 8 – 10 ПЗ 9 – 10 ПЗ 10 – 10	ПЗ11 - 15 ПЗ12 - 15 ПЗ13 - 10	ПЗ 14 – 20 ПЗ 15 – 20	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100
СР 1 – 30 Тест 1 – 30	СР 2 – 30 Тест 2 – 30	СР 3 – 30 Тест 3 – 30	СР 4 – 30 Тест 4 – 30	СР 5 – 30 Тест 5 – 30					

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Рейтинг з додаткової роботи додається до рейтингу з навчальної і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається здобувачам вищої освіти рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня їх знань з дисципліни.

Максимальна кількість балів (20) надається здобувачу вищої освіти за:

– отримання диплому I-го ступеню переможця студентської наукової конференції навчально-наукового інституту чи факультету (коледжу) з відповідної дисципліни;

- отримання диплому переможця (I, II чи III місце) II-го етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни чи спеціальності (напряму підготовки) у поточному навчальному році;
- отримання диплому (I, II чи III ступеню) переможця Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з відповідної дисципліни у поточному навчальному році;
- авторство (співавторство) у поданій заявці на винахід чи отриманому патенті України з відповідної дисципліни;
- авторство (співавторство) у виданій науковій статті з відповідної дисципліни;
- виготовлення особисто навчального стенду, макету, пристрою, приладу; розробка комп'ютерної програми (за умови, що зазначене використовується в освітньому процесі при викладанні відповідної дисципліни).

Рейтинг штрафний не перевищує 5 балів і віднімається від рейтингу з навчальної роботи. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для здобувачів вищої освіти, які невчасно засвоїли матеріали змістових модулів, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

На рейтинг з навчальної роботи може впливати рейтинг з додаткової роботи – до 20 балів і рейтинг штрафний (з від'ємним знаком) – до 5 балів.

Рейтинг з додаткової роботи визначається лектором і надається студентам за рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний **РШТР** не перевищує 5 балів і віднімається від **РНР**. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Допуском до підсумкової атестації є наявність не менше 60 балів із кожного змістового модуля та загалом із навчальної роботи не менше 42 балів.

Підсумкова атестація проводиться у вигляді складання тестів, максимальна кількість балів за яку становить 100 балів.

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни **РДИС** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи **РНР** (до 70 балів):

$$R_{\text{ДИС}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$$

Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з табл. 2.

Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результатами складання	
	іспити	заліки
90-100	Відмінно	зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	не зараховано

11. Методичне забезпечення

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркових навчальних дисциплін; програми навчальної, виробничої та інших видів практик; підручники та навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних та лабораторних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів.

12. Рекомендована література

1. Адвокація : методические рекомендации / [отв. ред. Т. Дешко]. – К. : «Альянс», 2005. – 148 с.
2. Дубич К. В. Вступ до соціальної допомоги : навчальний посібник / К. В. Дубич. – К. : «Слово», 2015. – 224 с.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / [2-ге вид.] / [за заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої]. – Київ, Сімферополь : Універсам, 2013. – 536 с.
4. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 № 966-IV.
5. Іванова О. Л. Соціальна політика: теоретичні аспекти : курс лекцій / О. Л. Іванова. – К. : «Академія», 2003. – 107 с.
6. Інноваційні моделі надання соціальних послуг (Проекти Українського фонду соціальних інвестицій) / [за ред. Н. М. Шкуратової]. – Т. 2. – К. : ЛДЛ, 2007. – 159 с.
7. Інноваційні моделі надання соціальних послуг (Проекти Українського фонду соціальних інвестицій) / [за ред. Н. М. Шкуратової]. – Т. 3. – К. : ЛДЛ, 2007. – 159 с.
8. Кривоконь Н. І. Проблеми соціальної роботи і соціальної політики в Україні : навчальний посібник / Н. І. Кривоконь : Чернігів : Чернігівський державний технологічний університет, 2012. – 320 с.
9. Покращення якості соціальних послуг дітям та сім'ям в громаді: узагальнення досвіду проекту : інформаційно-методичні матеріали / [за заг. ред. О. В. Безпалько]. – К., 2007. – 144 с.
10. Програма менторської підтримки. Методические рекомендации по внедрению в Украине : методическое пособие. – К. : Международный Альянс по ВИЧ/СПИД, 2011. – 105 с.

Додаткові ресурси:

1. Адвокасі : практичний посібник / упоряд. Г. Кіященко. – К., 2009. – 103 с.
2. Адвакація у профілактичній освіті : посібник для активістів неурядових організацій / [О. В. Березюк, К. Візін, Т. В. Воронцова, І. В. Гарбузюк та ін.]. – К. : «Здоров'я через освіту», 2014. – 64 с.
3. Андерсон В. Проведення адвокатських медіа-кампаній: стратегія активних дій / В. Андерсон, А. Безверха. – К. : «Відродження», 2010. – 102 с.
4. Ампілогова Л. Інноваційна освітня діяльність – вимога часу / Л. Ампілогова // Завуч. – 2003. – № 11. – С. 4–5.
5. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі / К. О. Баханов. – Запоріжжя, 2000. – 160 с.
6. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навчальний посібник / О. В. Безпалько. – К. : «Центр учбової літератури», 2009. – 208 с.
7. Благодійна організація «Громадський фонд «Суми» : [офіційний сайт] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fond.sumy.ua/>.
8. Борецька Н. П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми / Н. П. Борецька. – Донецьк, 2001.
9. Вступ до соціальної роботи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / [за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича]. – К. : Академвидав, 2005. – 304 с.
10. Громадська організація «Батьки охнохворих дітей-інвалідів» : [офіційний сайт] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sogo-bodi.edukit.sumy.ua>.
11. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» у редакції від 22.03.2002 р. № 2334-III.

**Зміст лекцій з дисципліни
«Інноваційні моделі надання соціальних послуг»**

Модуль 1. Теоретичні засади соціальної роботи з різними групами клієнтів

Тема лекційного заняття 1. *Становлення соціальної роботи з різними групами клієнтів*

Соціально-демографічні проблеми суспільства. Сучасні протиріччя соціальної політики щодо різних груп населення. Соціальна робота як умова вдосконалення стосунків держави та різних груп населення. Історичні аспекти становлення роботи зі спеціальними групами клієнтів. Сучасні тенденції соціальної роботи з особливими групами клієнтів у різних країнах світу.

Тема лекційного заняття 2. *Особливості роботи з різними групами клієнтів*

Спеціальні групи клієнтів як соціальна проблема. Види соціально небезпечних явищ: злочинність, алкоголізм, наркоманія, ВІЛ/СНІД. Людина в системі негативних явищ. Соціальна політика щодо спеціальних груп клієнтів. Сучасні теорії та практика запобігання стигматизації спеціальних груп клієнтів. Роль субкультурних відмінностей різних груп клієнтів. Причини конфліктної поведінки спеціальних груп клієнтів.

Модуль 2. Соціальна робота з соціально незахищеними категоріями населення

Тема лекційного заняття 3. *Соціальна робота з військовослужбовцями та членами їхніх сімей*

Соціальна зумовленість роботи з допризовною та призовною молоддю. Організація практичної соціальної роботи з військовозобов'язаними. Специфіка військової служби. Основні проблеми військових та їхніх сімей. Технології соціальної роботи з військовослужбовцями (методи та засоби).

Тема лекційного заняття 4. *Система надання соціальної допомоги людям похилого віку та самотнім*

Соціальний статус, психосоціальні особливості людей похилого віку, одиноких. Особливості роботи будинків-інтернатів для людей похилого віку. Робота відділів соціального патронажу та обслуговування людей похилого віку та одиноких: функціональні обов'язки персоналу, форми роботи з клієнтами.

Тема лекційного заняття 5. *Соціальна робота з малозабезпеченими групами населення*

Показники матеріальної забезпеченості населення. Соціальний захист малозабезпеченого населення. Форми та методи соціальної роботи щодо підвищення життєвого рівня малозабезпечених груп населення. Побутове обслуговування малозабезпечених громадян як складова соціального обслуговування.

Тема лекційного заняття 6. *Соціальна допомога та підтримка осіб з інвалідністю*

Поняття “інвалідність” та його види. Соціальні заклади й стаціонарні установи по роботі з особами з інвалідністю. Напрями роботи з людьми з інвалідністю. Реалізація соціальних заходів на різних рівнях.

Модуль 3. Сучасна соціальна робота з «групами ризику»: зміст та методи

Тема лекційного заняття 7. *Соціальна робота з особами, які мають алкогольну та наркотичну залежність*

Особливості впливу алкоголізму на процеси соціалізації: зміни поведінки під впливом зловживання алкоголем, формування хвороби. Соціально-психологічні і медико-біологічні показники статусу хворої людини. Робота зі спеціальними групами клієнтів, хворими на алкоголізм. Соціально-психологічні підходи до роботи з алкоголіками. Організаційні умови і принципи функціонування груп взаємопідтримки. Досвід функціонування груп в Україні. Специфіка формування наркотичної хвороби: поняття про психологічну і фізичну залежність. Робота зі спеціальними групами клієнтів, хворих на наркоманію: цільові програми лікування та реабілітації наркоманів. Світові стратегії розв'язання проблеми наркотизації. Організаційні умови і принципи функціонування груп взаємопідтримки. Спілкування та взаємодія з клієнтами в процесі реабілітації. Особливості соціального відновлення після реабілітації.

Тема лекційного заняття 8. *Особливості соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД*

ВІЛ/СНІД як соціальна проблема. Соціально-психологічні моделі роботи зі спеціальними групами клієнтів, хворими на СНІД. Системи лікування і підтримки уражених груп. Соціальна робота з вагітними-ВІЛ-інфікованими: умови народження здорової дитини. Соціальна робота з ін'єкційними наркоманами. Закордонний досвід щодо запобігання ВІЛ/СНІДу. Досвід країн Західної Європи: Нідерланди, Бельгія; центри роботи з ВІЛ-інфікованими. Групи взаємопідтримки: досвід Англії, Німеччини. Сутність самопревенції і роль особистих якостей спеціальних груп клієнтів у запобіганні поширення соціально небезпечних хвороб.

Тема лекційного заняття 9. *Соціальна робота з особами, що займаються секс-бізнесом*

Визначення поняття «секс-робітник». Структура секс-бізнесу. Соціально-психологічні та поведінкові характеристики представників секс-бізнесу. Причини та шляхи залучення до комерційного сексу. Зміст соціальної роботи у сфері «секс-бізнесу»: профілактичні програми, освітні програми. Медичні, правові та соціальні послуги. Діяльність та оцінка можливостей громадських організацій, які працюють з представниками секс-бізнесу. Використання аутрич-методу соціальними працівниками.

Тема лекційного заняття 10. *Організація роботи з людьми без визначеного місця проживання*

Категорія громадян, які відносяться до осіб без визначеного місця проживання. Соціальний портрет осіб без визначеного місця проживання. Специфіка роботи з людьми без постійного місця проживання. Діяльність та оцінка можливостей громадських організацій, які працюють з бездомними. Сучасні наукові погляди на деякі проблеми осіб без визначеного місця проживання як соціальне явища.

Модуль 4. Організація соціальної роботи з особами, які потребують екстринної соціальної допомоги

Тема лекційного заняття 11. Соціальна робота з групами клієнтів, які зазнали насилля в сім'ї

Діти і жінки як особлива категорія клієнтів у соціальній роботі. Проблеми насильства над жінками. Етапи насилля. Профілактика насилля та теорії подолання наслідків насилля. Основні проблеми насильства. Характеристика сімейного насилля. Особливості насилля щодо дітей. Державна політика щодо покращення становища жінок і дітей в Україні.

Тема лекційного заняття 12. Соціальна робота з жертвами „торгівлі людьми”

Правові основи соціальної роботи у сфері попередження торгівлі людьми. Ціль, завдання і принципи соціальної роботи по упередженню торгівлі людьми і надання допомоги потерпілим. Соціальна профілактика торгівлі людьми. Соціальна реабілітація потерпілих від торгівлі людьми. Соціально-психологічний портрет потерпілих від торгівлі людьми. Причини і наслідки торгівлі жінками з України. Українські ініціативи, направлені на запобігання та протидію торгівлі людьми. Принципи допомоги жінкам, потерпілим від торгівлі людьми. Потреби жінок, потерпілих від торгівлі людьми. Кризові центри та «гарячі лінії».

Тема лекційного заняття 13. Організація ресоціалізації та соціального супроводу особам, що повернулися з місць позбавлення волі

Соціальний супровід звільнених з місць позбавлення волі. Мета і зміст соціальної роботи з особами, що повернулися з місць позбавлення волі. Профілактична робота зі звільненими з місць позбавлення волі. Роль соціальних служб у ресоціалізації. Характер діяльності соціального працівника щодо колишніх засуджених у відкритому середовищі. Форми і методи соціальної роботи з колишніми засудженими. Індивідуальна робота з клієнтом. Психологічна і правова консультація. Психолого-педагогічна допомога у відновленні втрачених зв'язків з сім'єю. Працевлаштування. Професійна орієнтація, психологічна підтримка соціальної роботи колишніх засуджених.

Модуль 5. Соціальна робота з сім'ями, дітьми, молоддю, які перебувають в складних життєвих обставинах

Тема лекційного заняття 14. Соціальна робота з сім'ями, що мають дітей з інвалідністю

Види сімей із дітьми, що мають інвалідність. Проблема впровадження моделей соціальної роботи в сім'ї із дітьми з інвалідністю. Методичні основи соціальної роботи з сім'ями, що виховують дітей з інвалідністю. Індивідуальні, групові, масові форми соціальної роботи. Міжнародний досвід досягнення ефективності соціальної роботи з такими сім'ями. Системний підхід у застосуванні інноваційних методів соціальної роботи з сім'ями. Консультативний метод. Організаційно-методичні засади роботи груп взаємопідтримки батьків.

Тема лекційного заняття 15. Соціальна робота з дітьми, що залишились без батьківського піклування

Проблема встановлення опіки над дітьми-сиротами та дітьми, що залишилися без батьківського піклування. Особливості розвитку системи прийомних сімей в закордонній та вітчизняній практиці. Види сімей: опікунська, тимчасова. Фостерні сім'ї. Соціально-педагогічна модель роботи з прийомними сім'ями: функції, зміст, етапи, методи роботи. Проблема соціального сирітства в Україні. Втечі дітей із сім'ї. Підходи до класифікації дітей вулиці. Спосіб життя дітей на вулиці. Аутрич як основний метод соціальної роботи. Соціальна робота в приймальнику-розподільнику. Соціальна робота в притулках.

Завдання для самостійної роботи

1. Оформити таблицю за формою:

Випадки надання негрошової допомоги	
Випадки надання грошової допомоги	
Випадки надання натуральної допомоги	
Випадки надання пільг	

2. Вказати аргументи на користь універсальності та вибірковості надання соціальної допомоги.

Методичні рекомендації:

На основі теоретичного матеріалу лекції, додаткових довідникових джерел встановити по кожній формі соціальної допомоги випадки надання тієї чи іншої форми.

Для відповіді на друге запитання доцільно було б розкрити сутність понять універсальності та вибірковості як критеріїв відбору отримувачів соціальної допомоги. Розкрити два основних підходи до розуміння означених понять. Довести у письмовій формі окремо аргументи на користь вибірковості та універсальності.

3. Визначте конкретні групи населення, які потребують підтримки, допомоги, захисту відповідно до соціальних проблем та соціальних ризиків. Заповнить таблицю.

Критерій	Діти	Молодь	Дорослі	Жінки	Сім'я
Стан здоров'я					
Пенсійний та похилий вік людини					
Служба і праця в					

екстремальних соціальних умовах					
Девіантна поведінка					
Жорстоке поводження, експлуатація					
Делінквентність					
Рівень життя					
Сім'ї соціального ризику					
Складні критичні ситуації					

4. Підготувати модель «Центр адаптації для осіб, що повернулися з місць позбавлення волі».
5. Підготувати модель «Кризовий центр для жінок – жертв насильства в сім'ї».
6. Підготувати модель «Партнерський центр соціально-педагогічної реабілітації для осіб з адиктивними проявами у поведінці».
7. Підготувати модель «Соціальний центр адаптації тимчасово переміщених осіб».
8. Підготувати модель «Соціально-реабілітаційний центр для учасників військових конфліктів».

Методичні рекомендації:

Перед розробкою моделі доцільно було б дослідити саму проблему (ресоціалізація осіб, які повернулися з місць позбавлення волі; жінок – жертв насильства; осіб адиктивної поведінки тимчасово переміщених осіб; учасників бойових дій (конфліктів). Підготувати окремо моделі надання можливих соціальних послуг; видів і форм соціальної допомоги за попередньо визначеною структурою (структура подана нище).

Структура моделі надання послуг

1. Загальні характеристики (а) цільова група клієнтів; б) характеристика проблеми і потреб цільові групи; в) аналіз проблеми).
2. Законодавча база.
3. Перелік послуг, які надаються в рамках проекту моделі (відповідно до видів соціальних послуг; до форм соціальної допомоги).
4. Ресурси.
5. Висновки і рекомендації.

9. Розробити пам'ятку «Перелік пільг, гарантованих державою для військовослужбовців та членів їх сімей». Заповнити таблицю:

Нормативно-правова база	Перелік пільг для військовослужбовців та членів їх сімей
Закон України «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні»	
Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»	
Закон України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу»	

10. Охарактеризувати антиалкогольні профілактичні та реабілітаційні програми (мета, завдання, зміст програм).

11. Розробити одну форму роботи у центрі по роботі з Віл-інфікованими та хворими на СНІД.

12. Проаналізувати види соціальних послуг, які надають державні та громадські організації, які працюють з жінками секс-бізнесу. Обґрунтувати доцільність використання певних форм та методів роботи.

13. Проаналізувати соціальні структури та зміст їх діяльності, які займаються наданням соціальних послуг жертвам «торгівлі людьми».

14. Скласти індивідуальну програму реабілітації неповнолітніх правопорушників на етапі судового розгляду.

15. Скласти схему «Система дій соціального працівника в сім'ї, що має дитину-інваліда».

16. Скласти план соціального супроводу сімей в СЖО, прийомних сімей, ДБСТ.

17. Запропонувати основні напрями, форми та методи соціальної роботи з дітьми вулиці, з дітьми-сиротами та дітьми ,які позбавлені батьківського піклування.

18. Оформити таблицю за формою:

Випадки надання негрошової допомоги	
Випадки надання грошової допомоги	
Випадки надання натуральної допомоги	
Випадки надання пільг	

Методичні рекомендації:

На основі теоретичного матеріалу лекції, додаткових довідникових джерел встановити по кожній формі соціальної допомоги випадки надання тієї чи іншої форми.

Для відповіді на друге запитання доцільно було б розкрити сутність понять універсальності та вибірковості як критеріїв відбору отримувачів соціальної допомоги. Розкрити два основних підходи до розуміння означених понять. Довести у письмовій формі окремо аргументи на користь вибірковості та універсальності.